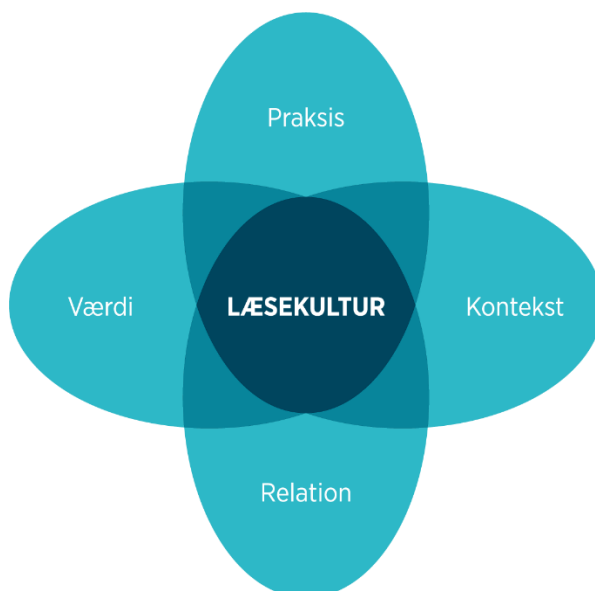

Læsekulturmodellen

Af Kristiane Hauer, Henriette Romme Lund og Marianne Eskebæk Larsen

Vi har i Nationalt Videncenter for Læsning udviklet en læsekulturmodel. I modellen samler vi fire perspektiver, som vi finder centrale, når det gælder læsekultur: praksis, relation, kontekst og værdi. Alle perspektiver er mulige at anlægge på læsekultur, og de overlapper derfor hinanden, men det kan også være gavnligt at have blik for dem enkeltvis. Nedenfor uddyber vi, hvordan vi forstår de fire perspektiver, og på hvilke måder man kan bruge modellen.

© Hauer, Lund og Larsen, 2025

Læsekultur som praksis

Læsekultur finder selvsagt sted, når der læses, det vil sige, når læsning udspiller sig som praksis. Det indbefatter alle de mangfoldige måder, vi "gør" læsning på. Eksempler på forskellige læsepraksisser kan være højtlesning i vuggestuen, en gymnasieelevs læsning på mobilen på vej til skole, skoleklasser, der læser sammen hver morgen i læsebånd, lydbogslæsning, inden man skal sove, og meget mere. Det kan være at læse en bog fra ende til anden, men også at bladre, skimme, scrolle og genlæse den samme tekst igen og igen. Til en bestemt læsepraksis knytter der sig derfor også bestemte læseoplevelser, der både har noget med læseren selv, med indholdet af teksten og med læsemediet at gøre. Større grupper af læses læsepraksis kan man få indblik i via læsevaneundersøgelser og andre kultursociologiske undersøgelser. Individuelle læses læsepraksis kan man udspørge dem om eller observere.

Læsekultur som relation

Læsekultur er noget, der udspiller sig mellem læsere via forbindelser og fællesskaber. Forbindelserne kan være pålagt og rammesat fra eksternt hold, fx når der i skolen eller på biblioteket iværksættes højtlesning, læseklubber eller forfatterbesøg. Forbindelserne kan også være selvinitierede og selvvalgte, fx når læsere selv opsøger hinanden i klasserummet, på biblioteket, i onlinelæsefællesskaber eller i litteratursamtaler blandt venner. Læsekultur er altså noget, der finder sted i mødet mellem læsere, og her spiller det relationelle en afgørende rolle, fx kan lærere, forældre eller kammerater have vigtige funktioner som "læsende rollemodeller". Læsere kan også indgå i relationer med ikkemenneskelige aktører som en bestemt godnatlæsningsbog eller en særlig læseapp. Den relationelle dimension af læsekultur kan undersøges på mange måder, der fx indbefatter feltobservationer og fokusgruppeinterviews.

Læsekultur som kontekst

Læsekultur udspiller sig altid i en bestemt kontekst. Kontekst kan både forstås som det konkrete miljø, hvori læsningen foregår, men også i mere overført betydning som de betingelser og rammer, der muliggør læsning, fx gennem organisering og lovgivning. Velkendte steder, hvor læsekultur udspiller sig, kan bl.a. være i hjemmets privatsfære, i transportmidler, i klasserummet eller på stranden. Det kan også være på skolebiblioteket, i læseklubben på det lokale bibliotek eller i onlinelæsefællesskaber på nettet. Beslutninger om at åbne eller lukke biblioteker eller at tildele eller fjerne støtte til bogkøb er også en del af konteksten for læsekultur. Den kontekstuelle dimension kan ligesom den relationelle undersøges på mange måder, bl.a. via feltobservationer eller analyse af beslutningsdokumenter.

Læsekultur som værdi

Læsekultur knytter sig i høj grad også til en værdisætning af læsning som aktivitet i det hele taget og af bestemte former for læsning. Et samfunds værdisætning af læsning kommer både til udtryk gennem holdninger til og handlemønstre i forhold til læsning. Læsekampagner, læseklubber på arbejdspladsen og forældres daglige godnatlæsning for deres børn viser for eksempel en prioritering og valorisering af læsning. Diskussioner om kanonlister og læsning på skærm eller papir viser forskellige holdninger til, hvad der er mere eller mindre "god" læsning. En given gruppes holdninger og værdisætning af læsekultur kan undersøges ved at spørge denne gennem interviews eller spørgeskemaer, men også ved at analysere skriftligt materiale, fx medieindslag, bekendtgørelser og rapporter.

Læsekulturmodellen i brug

Læsekulturmodellen er udviklet i en kombination af egen og andres forskning i praksis og inddrager en bred palet af teorier om læsning. Det kan man læse mere om i artiklerne "[Læsekultur – et begreb i flertal](#)" (2024) og "Greb om begrebet læsekultur" (in press).

Modellen kan både bruges deskriptivt til at undersøge og analysere læsekultur i en bestemt sammenhæng, fx en skoles, en institutions, en families eller en kommunes læsekultur. Her kan der indsamles og analyseres data med afsæt i de fire dimensioner.

Modellen kan også bruges i projekter, hvor man gerne vil udvikle eller styrke en læsekultur. Man kan systematisere sine tiltag og sikre et bredt greb ved at indtænke modellens fire dimensioner og måske vælge at skrue op eller ned for indsatsen i forhold til en eller flere af dimensionerne.

Endelig kan modellen anvendes til at evaluere på en given gruppes, institutions eller samfunds læsekultur. De fire dimensioner kan tydeliggøre, hvilke faktorer og aktører der fremmer eller hæmmer en læsekultur i en given sammenhæng, og herved også skabe grobund for fremtidige indsatser, der fremmer læsekultur.

Det er dog vigtigt at huske på, at læsekultur både er noget, vi gerne vil have mere af, men også altid allerede i større eller mindre grad er derude – i mangfoldige former.

Referencer

Hauer, K. (2024). *Læsekultur, læsepraksis og læsefremmende tiltag i Danmark: En kortlægning af aktuelle tendenser og perspektiver*. Nationalt Videncenter for Læsning.

<https://videnomlaesning.dk/media/5988/hauer-2024-laesekultur-laesepraksis-og-laeseafremmende-tiltag-i-danmark-en-kortlaegning.pdf>

Lund, H., Larsen, M. E., & Hauer, K. (2024). Læsekultur – et begreb i flertal. *DANSK*, 2024(3), 5-7.

Lund, H. R., Hauer, K., & Larsen, M. E. (in press). Greb om begrebet læsekultur. I Bremholm, J., Hauer, K., & Skyggebjerg, A. (red.), *Læsning til tiden*. Hans Reitzels Forlag.

Øvrige links

Læsekultursatsning

Læsekultur, læsepraksis og læsefremmende tiltag i Danmark - en kortlægning af aktuelle tendenser og perspektiver